

FEDERICO GARCÍA LORCA: VÉRNÁSZ

Együtt, egymás ellen

Táncnak próza, prózának tánc. Táncnak néptánc, néptáncnak kontakttánc (a klasszikus elemekről már nem is beszélve), prózának zenés, és így tovább, bogozhatók-bonthatók a műfajok. A Háromszék Táncegyüttes és a sepsiszentgyörgyi színház által létrehozott *Vérnász* ellenáll bevált műfaji besorolásainknak. *Performing arts*, mondják egyre gyakrabban (és mindig többes számban) angolul, de mit tehetünk mi? Maradunk a jól bevált szónál, melyet kivételes alkalmakkor akár nagybetűvel is leírunk: színház. Szavaink a dolgok után kullognak.

García Lorca szövege alapján jött létre az előadás. Dramaturg és rendező (Bocsárdi László) azonos; és ez most aligha lehetne másként. A *Vérnász* szövegén végrehajtott dramaturgiai művelet egyben rendezés is. A dramaturg ki-húzza a drámai szöveg mintegy kétharmadát, azaz nem mondhatja el szereplőivel

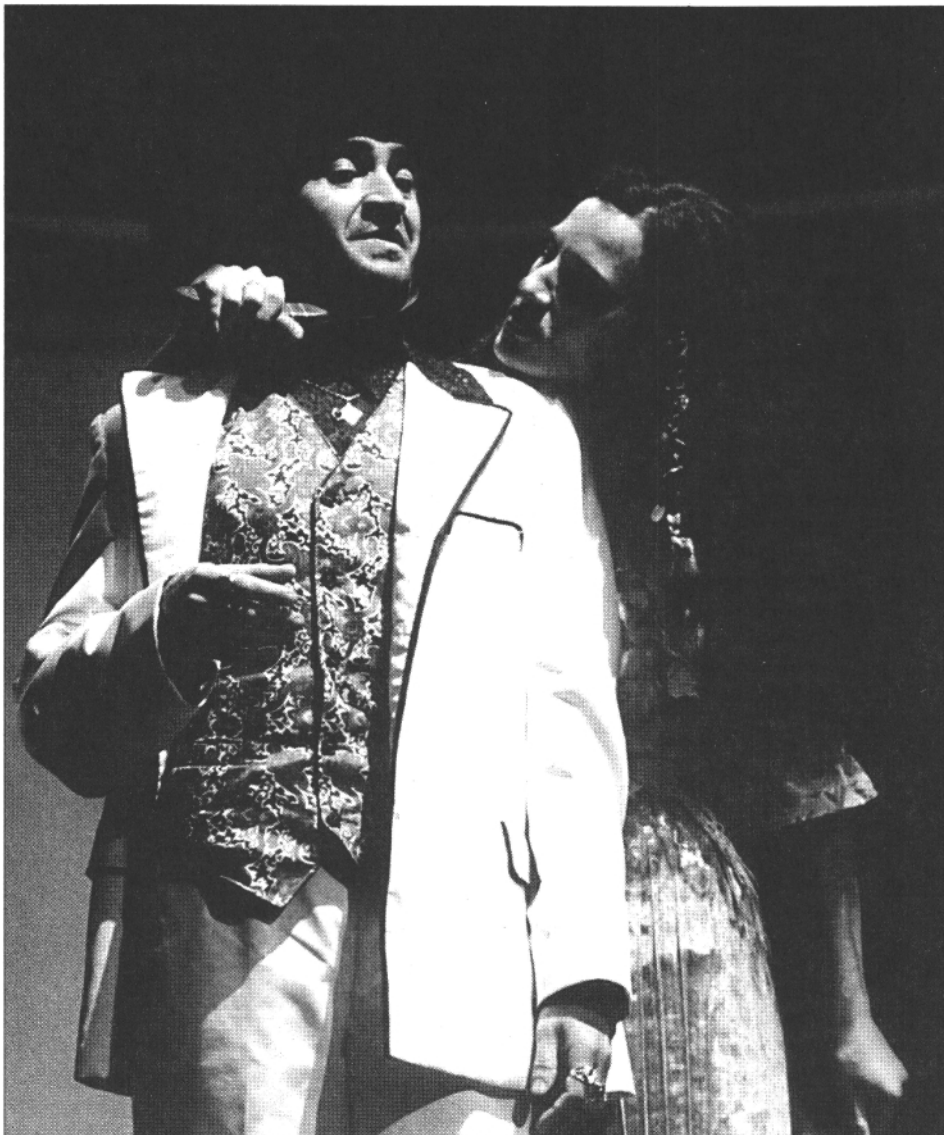
Ezáltal létrehoz egy új, az előadás első pillanatától kulcsfigurának bizonyuló szereplőt: a Narrátort. García Lorcánál nincs Narrátor: a történet magukon a szereplőkön keresztül és általuk, az ő közvetítésükkel bontakozik ki és történik meg, minden közvetlenül a szemünk láttára megy végbe. A Narrátor beiktatása megváltoztatja, átírja a történet teljes perspektíváját: vele együtt bekerül egy külső szem, amely rálát a történetre, kezdettől fogva belátja a teret, amelyben a történet majd kibontakozik. A Narrátor szövege a García Lorca-dráma különböző szereplőinek szövegeiből összezsívegetett-ollózott mondatokból-félmondatokból (és népdalokból) áll. Eddig a dramaturgiai munka. Csak-hogy a rendező nem elégszik meg egy külső szem, a Narrátor beiktatásával - beemeli őt a történet kibontakozásába. Valóban, Narrátorunk mintha azzal nyitná - mert ő nyitja - az

előadást, hogy egy általa már ismert történetet fog elmondani, aztán ebbe a történetbe - immár szavak nélkül - belép, elvegyül benne: hol gazdag násznagy, hol zenész a lakodalmon, hol vendég a menyasszonyos házban, hol éppen-séggel cigányvajda. Szabó Tibor alakításában egy sokféle, titokzatos, kiismerhetetlen Narrátort látunk: benne és általa a kívül levő, a történetet megelőlegező Narrátor és a történeten

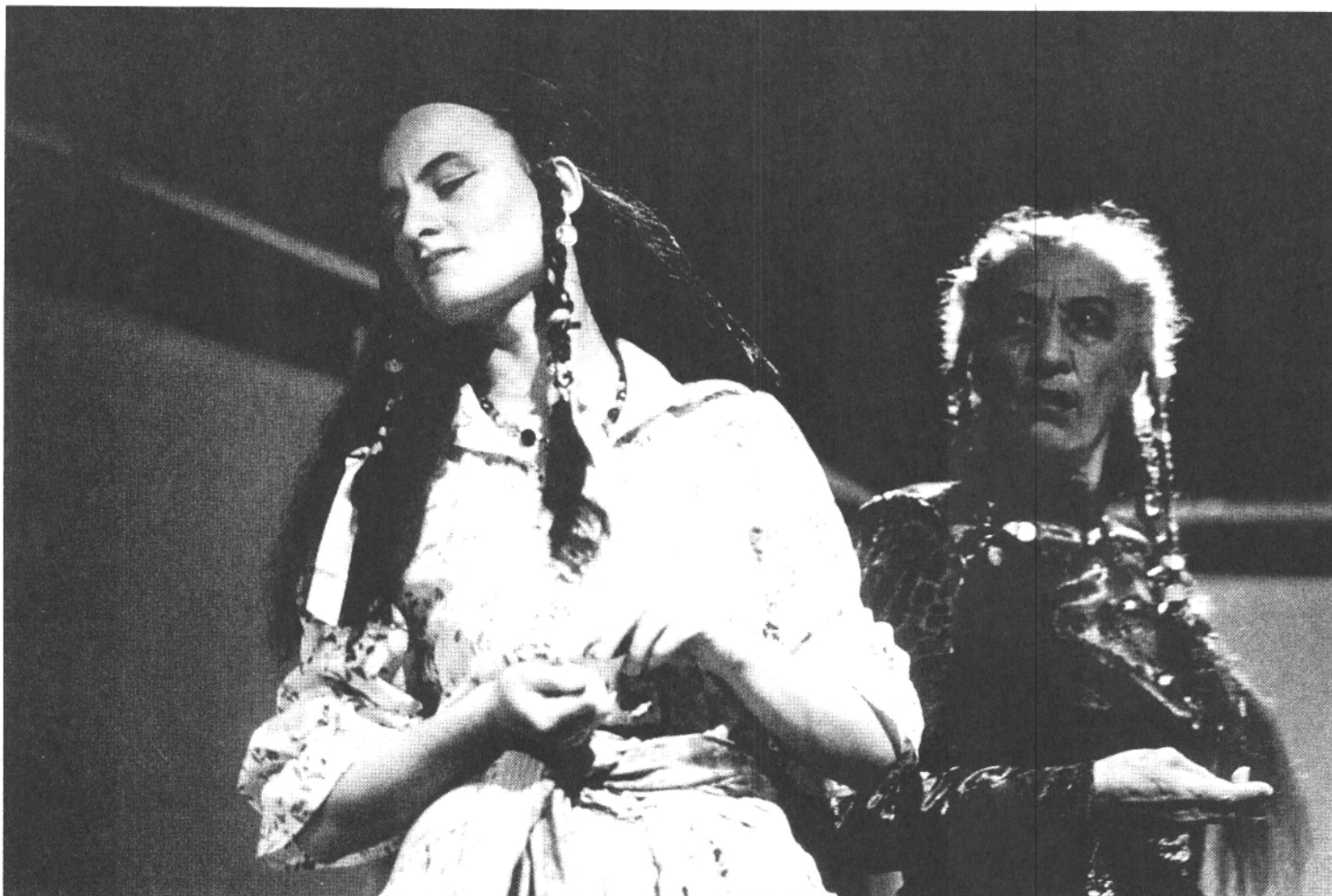
be-kerülő szereplő nem válik szét, egyszerre van kívül és belül, előre ismeri a történetet, amely vele együtt bontakozik, reflektálja, kineveti és komolyan veszi, szemléli és játssza. Akkor is ott van, amikor „dramaturgiailag” semmi keresnivalója. Akkor is *jelen van*, amikor éppen egy néma tangóharmonikán *nem* játszik, helyette játszik a playback, ő meg mosolyogva felkukucskál, mintha az eget vagy az úristent kémlelné; mögötte a két szerelmes az esküvő előtti utolsó pillanatban belefeledkezik egymásba. Ez a fehér öltönyös, kalapos, nagy arany pecsétgyűrűket viselő Narrátor a titkok tudója, a Halál cinkosa: az előadás emblematisz figurája.

Az olykor cinikus, de nem részvétlen Narrátor-szereplő egyben a szerelmesek történetének - nyelvi - ellenpontozása is: nemcsak azért, hogy rajta kívül mások alig beszélnek (értsd: prózában), hanem főként azért, mert mindenki más csak a történeten belül van, amely így közvetlenül tárulkozik fel: közvetlen szenvedélyekkel és érzelmekkel, szavak nélkül, mozdulatokkal, táncsal, énekkel, zenével mesél. Ezeket a különböző műfajú színházi és táncszínházi elemeket - kezdve egy hosszan kitarított napraforgómag-köpdős jelenettől, a férfi és nő közötti szenvedélyes-erotikus verekedésén át a lakodalom fergeteges csürdögölőjéig - összeköti az elbeszélés módja: a közvetlenség, az idézőjel-nélküliség.

Prózai színészek és táncosok már-már megkülönböztethetetlenek, és ez ismét az előadás erénye. Az amúgy kiváló prózai színész, Pálffy Tibor (Leonardo) meg sem szólal: sötét, vészjósló, szikár alakja hirtelen, kiszámíthatatlanul, támadásra készen bukkan fel a menyasszonyos házban; a feketebe öltözött, esküvőre kész Menyasszonyt (Polgár Emília) lassan, számon kérően körbejárja, majd összetekert nagykabátjával egyre vadabban, egyre szenvedélyesebben verni kezdi: a könnyek, a menyasszonyi koszorú széttaposott virágai, a Menyasszony hajzúhataga, az ütések által felkorbácsolt régvolt, el nem felejtett érzelmek egyre igazibbakk, közvetlenebbek, fájdalmasabbak. Polgár Emília nem is annyira színészi tudásával, mint személyisége, lény szépségével játszik. S eközben a Narrátor szemérmesen, nekik háttal, nekünk szemben, néma tangóharmonikájával, ki tudja, miről folytat dialógust a jóistennel. A vad kergetőzés azzal végződik, hogy Leonardo vállára veszi menyasszonyát, pontosabban a vállára ülteti, s a

Szabó Tibor (Narrátor) és Polgár Emília (Menyasszony)

Polgár Emilia és Molnár Gizella (Anya) (Révész Róbert felvételei)

ző, tehetetlen mosollyal közös cigarettájukat?

Ezt a közös cigarettát, közös napraforgómagot látjuk viszont az előadás végén, amikor az Anya (Molnár Gizella) és a Menyasszony a holt fiú-vőlegény és a holt szerető fölött közös cigarettát szív. Nem az összeborulás békepipa ez, csak a szükségszerű közös cigaretta bölcsessége - az egymásra utaltságé.

A fáradhatatlanul jelen lévő Narrátor nemcsak a jeleneteket teszi átjárhatóvá, nemcsak a nyelvek között tolmácsol, hanem egyensúlyt tart: sem cinikus, részvétlen kívülmaradást, sem közvetlen érzelmi hatást nem engedélyez - a kettőt együtt, egymás mellett akarja. Hogy ezt a nehéz, Janus-arcú feladatot sikerül megoldani: a színész érdeme.

A Háromszék Táncegyüttes táncosai nemcsak a lakodalomjelenetekben vesznek részt - ténylegesen összeér, sőt egymásból következik néptánc és kontakt -, a lányok ott vannak a Menyasszony bemutatásakor is, ők öltöztetik fel, a férfiak pedig a Leonardót üldöző hajszájában vesznek részt, míg végül valamennyien jelen vannak a két vetélytárs megmérkőzésénél. Ezekkel a férfiakkal együtt táncol a színész-táncos Vőlegény (Győry András). Néprajzilag, táncukat, ruhájukat, dalaikat tekintve bizonyára eklektikusak a férfi szereplők, azonban a fehér öltönyös, virágos mellényű Narrátor, aki gyűrűit csörgeti, és a nyolc félmeztelen, szövetnadrágos, bajszos férfi, akik az előadást együtt nyitják, pontosan jelzik a világot, ahol vagyunk: cigányok világa.

A közvetlenül elmondott szerelmi történethez és a kívülről (is) reflektált történethez képest harmadik nyelv a Hold és a Halál mono-lógja, amely nem csak tánctechnikailag új az eddigiekhez képest (a Hold - Tekerés Gizella - tánc klasszikus elemekkel átszőtt tánc). A

Hold szimbolikus monológját nem a táncos mondja, hanem mikrofonból halljuk, miközben a színész azt az illúziót próbálja kelteni, mintha ő maga mondaná: maszkot visel, akárcsak a Narrátor-Halál, aki viszont szemünk látára kapcsolja be mikroportját. Ennek a stilizációs nyelvnek nincs valósága, amelyre vonatkoztatható lenne: elszigetelt zárvány az előadáson belül, semmihez sem kapcsolódik - sem nyelvi, sem táncnyelvi. Az eddig embelekben és érzelmekben fogalmazó előadás (olyannyira emberekben fogalmazó, hogy még Narrátorát is emberré gyúrta) most önidegen eszközöket vonultat fel: a színpadon felkapcsolható zöld neonfényt, mikroportot, Holdat és annak (legalábbis e nagyon redukált szövegben értelmezhetetlen) szimbolikus monológját. A jelenetet az sem menti meg, hogy a Holdat ugyanaz a színész játssza, aki korábban Leonardo feleségét alakította: ez a Hold nem a féltékeny feleség-ember, aki segítkezne férje felkutatásában. (Talán kevés olyan színházellenes pillanat van, mint az, amikor egy színésznek fel kell csatolnia és be kell kapcsolnia a mikroportot. Narrátorunk fáradhatatlan kétértelmű mosolyával ráérősen felcsatolja, mellénye alá rejtji, majd megkopogtatja mikrofonját, hogy rendben van-e; az ellenséges technikai eszköz színházi kellékké, a játék részévé avaszt.)

Különös dramaturgiai szépségű viszont az utolsó két nagyjelenet. Az egyik az egymással bűjőcskázó-incselkedő-játszadó szerelmesek, Leonardo és a Menyasszony jelenete, amelyhez lassan, észrevétlenül csatlakozik a Vőlegény is - lábai közt bujkálnak a szerelmesek. A földről felálló Menyasszony után két kéz nyúl: hárman együtt különböző testekhez tartoznak. Aztán kötelező módon egymás ellen fordul a

két férfi: a két meztelen felsőtest egymásnak feszül - feszülnek az izmok, birkózásuk mégsem verekedés, hanem mérkőzés, nem gyűlöletből, hanem erőből születik. Hogy aztán emberek gyűljenek közéjük, akik tombolnak, uszítanak, vért és megtorlást követelnek. A Narrátor, a játékszabályok nagy tudója meg hozza a késeket. A két férfi egymásba kapaszkodva, a másikban támaszt vagy oltalmat keresve rogy össze.

Az előadás, a Narrátor titokzatos mosollyal kísért siratóénekeivel ér véget. Mintha csak ezt mondaná a némán cigarettázó Anyának, Menyasszonynak és a holtaknak: „feloldozlak benneteket...” Majd felteszi fekete kalapját, és utolsó mosolyával íó éjszakát kíván.

TOMPA ANDREA

Vérnász

(Háromszék Táncegyüttes, Sepsiszentgyörgy) Federico García Lorca szövege alapján. Koreográfusok: cigánytánc: Orza Cálin, kontakt-tánc: Uray Péter m. v., táncművészeti tanács-adó: Könczei Árpád m. v. Dramaturg: Bocskárdi László m. v. Díszlet jelmez: Bartha József m. v. Zeneszerző: Könczei Árpád m. v. Rendező: Bocskárdi László.

Szereplők: Szabó Tibor m. v., Molnár Gizella m. v., Győry András Botond m. v., Polgár Emilia, Pálffy Tibor m. v., Tekerés Gizella, Bajkó László, Bodor Emese, Demeter Erika, Fehér Noémi, Imre Béla, Iváacson László, Iváacson Vera, Jánosi Attila, János Tibor, Kerekes Imola, Keresztes Edit, Kiss István, Kozma Katalin, Marthi Zoltán, Pilingér Mónika, Sándor Réka, Virág Endre, B. Angi Gabriella.